
Nr. 72 - Persillekræmmeren - 2010

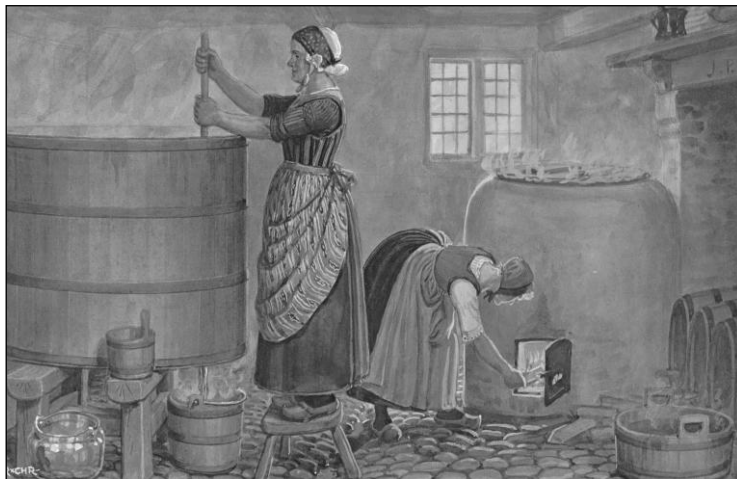
”Minder fra min barndom og hvad ellers mor fortalte”

af Ane Kirstine Pedersen (1856-1931), Blirup

Overskriften hidrører fra et erindringskrift af 8. marts 1913, hvor Ane Kirstine fortæller om sine oldeforældre, Niels ”Graver” Sørensen og Kirstine Margrethe Johansdatter, der boede på en ejendom udstykket fra gården ”Værholm”, som i sin tid var enkesæde for Stensballegaard. Arkivet har flere gamle skrifter af Kirstine, hvor hun fortæller om sin slægt og forhold i Vær sogn.

Nærværende skrift, 6 maskinskrevne sider, har Lokalkarkivet modtaget af Else Wullf, København, hvis far Niels Andreas Jespersen (1998-1982), Horsens har fortaget renskrivningen og lavet et efterskrift. Else Wullf er 5. generation efter Niels ”Graver” og Kristine Margrethe.

Lokalkarkivet har af pladmæssige hensyn kortet i skriftet. Derudover er der i parentes gjort forskellige tilføjelser.

*Nævnte yngste datter Ane Kirstine var bryggerpige på Stensballegaard.
Brygning af øl i gl. dage. Maleri af Rasmus Christiansen (1863-1940).*

Hjemmet i Værholm

De ældste oplysninger jeg har om vor slægt, stammer fra 1770'erne. Da indvandrede her til egnen fra Angel i Sønderjylland to søskende, en karl og en pige. Efter hukommelsen var de fra Houtoft sogn (i Sydslesvig).

Pigen hed Kirstine Margrethe Johansdatter. Hun tjente hos provst Jens Schmidt i Vær præstegård og på Stensballegaard. Samtidig var her på egnen en snedker, som kaldes Niels ”Graver”, vist Sørensen til efternavn. Muligvis er han født i den ejendom, som han senere fik. Gravnavnet tyder lidt på, at enten hans far eller måske en længere tilbage i hans slægt har været graver på kirkegården, men det er kun gætning.

Niels Graver restaurerede kirker. I Vær kirke har han lavet prædikestolen (omfattende restaurering af den gamle prædikestol fra 1587), og stolerækkerne er også fra hans hånd. Om der er mere fra hans hånd, ved jeg ikke. Han blev troløvet med den fremmede pige i præstegården.

Der er to ejendomme i det vestlige hjørne af sognet, klemte inde mellem Sundvig i syd og et mose- og engdrag mod vest og nord, så der er kun vej dertil mod øst. De er nok i sin tid fremkomne, da "Holmegaarden" ("Værholm") blev udstykket. Den hørte jo under Stensballegaard, vel nærmest som et enkesæde. En af disse ejendomme blev deres hjem. I 1782 eller 1783 blev de gift og samtidig blev stuehuset bygget. Over indgangen i dagligstuen lod de sætte følgende vers:

Velsign o Gud vort Hus og Bo
Det er din Naadegave
Lad lykkes her med Fred og Ro
Hvad du mig givet haver
Niels Sørensen Kirstine Margrethe Johansdatter

Et sjældent stilfuldt og hyggeligt hjem har de haft. Jeg vil prøve at give et lille billede af dagligstuen. Fyldingsdørene med de smukke dørkarne, det gamle bornholmerur med egetræshuset, egetræschatollet og alkovesengene med de spidsbuede fløjddøre med mandehovedet over. En sjældent kunstfærdig barneseng, hvori var indsat 4 bibelske skikkelser. De havde i sin tid siddet i den gamle prædikestol. De havde en fylding hver for sig. Den ene havde en due på hver skulder, den anden stod med en vægtskål, den tredje stod med en stav, den fjerde har jeg helt glemt. Da sengen for hende ved 40 år siden blev taget bort, blev skikkelserne solgt til grev Friis på Boller. De kostede 40 kr., (til sammenligning kan nævnes, at en faglært arbejders timeløn i 1873 var 23 øre og et rugbrød kostede 5 øre). Et lille dobbelt skab, hvor fyldingerne var helt udskårne. Så bordet med korsfodderne og på langsiderne var fodtrin. Mor sagde, at hun som barn havde pudset knive der mange gange. Den svære kakkellovn med den blankpudsede kobbertud. Fyrstedslågen var også af kobber og i endepladerne var indstøbt to skikkelser, hvoraf den ene var Moses. Engang da baronesserne (fra Stensballegaard) var dernede i besøg, sagde den ene af dem til søsteren: "Se nogle dejlige vinduer, de er af engelsk spejlglas". Et klapbord og et stort dobbelt skab er også fra Niels Gravers hånd. En rigdom af kobber- og messingstøj var der også i det gamle hjem.

Et minde jeg har fra det gamle hjem fra jeg var barn: Jeg var engang med til gilde derhenne, men jeg kan ikke huske uden een ting derom. Det var den store blankpudsede kobberkaffekedel. Den kunne rumme nogle og tredive kopper kaffe. Den stod på bordet i storstuen, hvor der blev skænket kaffe. Det har nok været lærerkonen, som havde den forretning. Den ære tilkom jo hende på den tid.

Det har ikke været så lille en husholdning, Niels Graver har haft. Han havde svende på værkstedet. Undertiden har han jo også været bortrejst i længere tid ad gangen, når han reparerede fremmede kirker.

De havde 6 døtre, den ældste hed Johanne, hun blev gift til Blirup. Ida Barbara blev gift til Meldrup, hun var opkaldt efter Jens Schmidts kone i Vær præstegård. En af dem blev gift til Nebel og en til Serridslev. Der var en åndssvag, som blev hjemme på ejendommen. Den yngste, Ane Kirstine, fik ejendommen i arv. Til hver af døtrene lavede han en egetrædragkiste. Ane Kirstines fik min mor, jeg arvede den efter hende, nu har jeg givet den til vor datter Stine, som bærer min mors navn.

Niels Graver byggede også udhusene. Han døde i sin bedste alder (1754-1804). Kirstine Margrethe døde i 1825 (født 1757).

Datteren Ane Kirstine kom til at tjene på Stensballegaard som bryggerpige. På samme tid tjente der på Stensballegaard en karl, som hed Kristoffer Paaskesen, han var fra Haldrup. Disse unge blev gode venner, 1823 blev de gift og overtog hendes hjem i Værholm. Tæt ved deres ejendom er der en stor eng, som hører under Stensballegaard. Her havde de græsningen, når høet var kørt bort. Undertiden havde han 5-6 køer på græs. Han havde altid 2 heste. Gennem mange år drev han en stor og indbringende tømmerhandel. Han købte træ på roden, fældede det, kørte det hjem, savede det i planker og solgte det. Et besværligt arbejde har det været, når man tænker på, hvor afsides de boede og dårlig vej dertil. Han brugte tit at købe i Tyrrestrup skov, som endda var længere borte end Stensballegaard skov, men han var af de mennesker, at det han tog på sig, gennemførte han.

Inden jeg slutter om det gamle hjem, har jeg lyst til at skrive et par ord om den søn, der tog fædre hjemmet i arv. Det blev Niels. Han blev gift med Ane Kathrine Iversen. Hun havde været i mit hjem i mange år. De fik en lille dreng, der gik forud for hende, hun levede kun 1 ½ År i ægteskabet. Niels giftede sig igen med Ane Sørensen fra Haldrup i 1863. I 1864 måtte han drage i krigen, men han kom uskadt hjem igen. Hans hustru og deres ældste datter, en pige på 26-27 år, døde på en dag med kun en times tid imellem den 18. januar 1893. Jeg var der den dag, så morbroderen gik der fra den ene til den anden af dem.

Efterskrift

Niels Andreas Jespersen, 4. generation efter Niels ”Graver” Sørensen og Kirstine Margrethe Johansdatter, skriver bl.a. i 1974:

Jeg vil nu forsøge at fortælle noget af det, jeg kan huske om slægten. Først skal jeg oplyse, at forannævnte Ane Kirstine Pedersen (fra Fuglsbjergvej 11 i Blistrup) må være en datter af Kirstine Margrethe Kristoffersdatter (2. generation), der var en søster til min bedstefar, Niels Kristoffersen (født 1837). Hun var gift med en mand, der hed Elisius Pedersen, og de havde en gård i Blistrup. Deres børn tog navneforandring til Fuglsbjerg efter en høj uden for gården. Nå, lad mig holde mig til min bedstefar. I sit ægteskab med Ane, født Sørensen, som jeg ikke har kendt, havde de følgende børn: Kristoffer, Maren (min mor), Ane Kristine, Søren, Sørine, Charlotte og en datter, der døde i 1893. Min mor blev i 1868 gift med Jens Jørgen Jespersen fra Haldrup Mark, de fik 3 sønner: Niels Andreas, Jesper og Jørgen Anton Christian.

Af mine bedsteforældre har jeg kun kendt min morfar, og han døde, da jeg var 6 år, så det er kun lidt, jeg husker om ham. Han drev den gamle ejendom i Værholm og havde specialiseret sig i dyrkning af grøntsager. Een gang hver uge kørte han til Horsens med et udvalg af sine varer og solgte disse på torvet. Dengang var torvedag torsdag, og hele torvet var optaget af persillekræmmerne, som de kaldtes, fra morgen tidlig til kl. 2 eftermiddag. Det hændte så engang imellem, at bedstefar på hjemvejen kørte ind på Villavej, hvor vi boede dengang, fik sig en kop kaffe og tog mig med hjem til Værholm.

Bedstefar kørte med en solid jysk hest i et sindigt tempo, og vejen gik omkring Stensballe og Vær kirke til Værholm på den nordre side af Nørrestrand lige over for Sundbroen. Til at hjælpe sig med ejendommen havde han tante Sørine og tante Charlotte. Jeg kan endnu huske det gamle hjem, som det er beskrevet foran, og jeg kan huske den store bagerovn, hvori træ blev stablet og antændt, og når det var udbrændt, blev asken skrabet ud, og brød sat ind til bagning. De bagte selv alt, også rugbrød eller grovbrød, som det kaldtes. Ligeledes kærnedede de også smør. Mælk fik de fra to køer. Et par grise og får var der også, så de var nok selvforsynende, hvad kød og flæsk angik.

Ejendommen var firelænget med mødding midt i gården, og brønden med træpumpe stod ikke langt fra møddingen. De sidste år bedstefar levede afstod han ejendommen til onkel Søren, men fik ophold hos ham til sin død i februar 1905. Boet blev delt mellem børnene. Mor fik egetræschatollet og kobberkaffekanden. (Chatollet findes stadig i slægtens eje, men nu i England).

Det gamle hjem havde onkel Søren, indtil han solgte det til naboen omkring 1917. Nogle år senere nedbrændte ejendommen fuldstændig.

Redaktion: FGS, KSO